

RECERCA ETNOGRÀFICA SOBRE ELS VALORS DELS ESTUDIANTS D'INFERMERIA I FISIOTERÀPIA DE LA URL

Montserrat Alguacil/Josep-Maria Duart/Concepció Poch

UNIVERSITAT RAMON LLULL

Els mecanismes de transformació ètica s'han accelerat, i per tant, el debat generat sobre l'eticitat té una vitalitat i una extensió social fins ara desconegudes. L'actual pluralitat de propostes manté un fòrum constantment obert sobre el que és bo per a l'home i per a la convivència humana, i el que no ho és.

La novetat i característica principal de la recerca que presentem és l'ús de la metodologia etnogràfica per al treball de camp i recerca axiològica. L'aportació resultant d'aquest treball pot esdevenir de rellevant importància per a l'estudi dels valors entre els joves de la societat catalana.

133

Introducció

La investigació psicopedagògica cada vegada té més en compte, a més de l'adquisició de coneixements per part de l'alumnat, la formació d'actituds i de valors que dinamitzin l'acció educativa des del vessant de la responsabilitat, del compromís ètic i de les raons del cor.

L'etnografia, com a metodologia d'investigació, ha estat poc aplicada en els treballs de recerca en axiologia educativa. Sovint s'ha fet ús de metodologies quantitatives d'investigació que presenten resultats de fàcil divulgació. La proposta investigadora que formulem pretén arribar a entendre, des de dins, les vivències que de determinats valors té un col·lectiu concret de joves de la nostra societat. El seu abast és més focalitzat, però el seu resultat pot ser molt més aclaridor.

El món de la salut, de segur, és un marc privilegiat per a la investigació dels valors, i més encara si ens adrecem a observar els

valors que prioritzen les persones que tenen la intenció de dedicar-s'hi professionalment. Pensem que podem afirmar, amb certesa, que l'àmbit sanitari és dipositari d'una forta càrrega de sensibilitat humana plena de significats.

A més, l'especificitat de l'Escola d'Infermeria i Fisioteràpia Blanquerna, de la Universitat Ramon Llull, així com la seva orientació cristiana, permet, a més, analitzar la tipologia i el sistema de valors dels joves que la trien per desenvolupar-hi els seus estudis.

Hem pretès descobrir, *in situ*, els valors d'un grup d'estudiants, prèviament seleccionats, a través de la tècnica de l'entrevista etnogràfica.

Més específicament, hem dut a terme una anàlisi de continguts, a través d'una categorització, dels valors resultants de la recerca etnogràfica, extraient, a partir de l'aplicació de l'enfocament metodològic etnogràfic, els seus valors principals.

Hem establert, també, una comparació entre els objectius axiològics establerts en el currículum formatiu dels estudiants de l'escola d'infermeria i la seva vivència d'aquells.

Els valors, entesos com allò que guia i dóna significat a la vida, són quelcom difícil d'explicar i classificar per a un jove, i per això pensem que té més sentit abordar l'estudi des de dins amb un enfocament etnogràfic.

Plantejament de la recerca

Els subjectes: la mostra

La recerca es va dur a terme entre els estudiants de primer curs d'Infermeria i Fisioteràpia de l'Escola Universitària Blanquerna. Es varen entrevistar trenta-dos joves.

Per tal d'aconseguir una mostra representativa, vàrem controlar una sèrie de variables:

- a) les referides als entrevistats: sexe, zona geogràfica de residència, nivell socioeconòmic familiar, edat, curs, especialitat.
- b) les referides a l'entrevistador: estil d'entrevista
- c) les referides a l'entrevista: durada, nombre de sessions, escenari o localització de l'entrevista, estils comunicatius característics del grup d'entrevistat, tipologia del contingut de les preguntes (Spradley, 1979).

Incidències

Una de les característiques dels estudis qualitius és que, a diferència dels experimentals de tradició positivista, no es fan en

condicions de laboratori, sinó que un dels seus trets distintius és el de realitzar-se en el seu hàbitat natural. No es pretén tant controlar o neutralitzar les variables que hi intervenen, sinó reconèixer-les, explicitar-les i tenir-les en compte. Es fa necessari, per tant, fixar les coordenades d'espai i de temps per tal d'interpretar de manera correcta les conclusions del nostre estudi. El treball de camp es va desenvolupar entre febrer i març de 1996. En aquestes dates dos esdeveniments socials van marcar la vida pública: unes eleccions estatals precedides de gran debat públic i que feien predir un canvi de govern, així com un seguit d'atemptats terroristes que varen trasbalsar la vida del nostre país. Un tercer esdeveniment, aquest de tipus acadèmic, també va condicionar el resultat de la recerca: tots els estudiants entrevistats havien passat recentment per un període de pràctiques en un hospital, geriàtric o centre de rehabilitació. A partir d'aquestes, els alumnes es van plantejar amb una nova perspectiva temes que fins aleshores no havien percebut directament: el patiment, la mort, l'eutanàsia... Paral·lelament es descobreix la importància de treballar en equip i de tenir cura tècnicament i humana del malalt i de la seva família i amics. En seran eines indispensables l'acompanyament i l'escolta activa.

L'entrevista

Atkinson (1994) defineix l'entrevista com "una tècnica, dins de la metodologia qualitativa, que s'usa per a obtenir informació verbal d'un o de diversos subjectes a partir d'un qüestionari o guió"¹. La recerca que presentem es fonamenta en aquesta tècnica específicament qualitativa. No és el nostre objectiu arribar a marcar dades o tants per cent, sinó arribar a valorar què és el que preocupa un grup de joves concret, els seus ideals, les seves expectatives de futur, les seves opinions, la seva forma de vida... emprant l'entrevista etnogràfica com a tècnica de recollida de dades. Atkinson i Hammersley (1994) exposen de manera clara la diferència entre les entrevistes etnogràfiques i les realitzades a través de qüestionaris, posant de manifest que l'estructura existeix en ambdues, però la reflexivitat de les etnogràfiques es diferencia de l'estandardització de les altres: "La principal diferència entre les entrevistes fetes per etnògrafs i les entrevistes de qüestionaris rau en el fet que les unes són entrevistes reflexives i les altres són estandarditzades"².

¹ AGUIRRE BATZAN, A. (Ed.) (1995): *Etnografía. Metodología cualitativa en la investigación sociocultural*. Barcelona: Boixareu, pág. 172

² ATKINSON, P; HAMMERSLEY, M. (1994): *Etnografía. Métodos de investigación*. Barcelona: Paidós, pág.128.

L'estructura de l'entrevista que hem dut a terme es classifica com a "semiestructurada sense qüestionari", i el guió consta de quatre moments:³

- a) presentació i presa de contacte amb l'entrevistat
- b) exposició de la mecànica pròpia de l'entrevista
- c) nus de l'entrevista
- d) tancament de l'entrevista.

En el marc genèric de l'axiologia, els valors específics que al llarg de l'entrevista es van desenvolupar s'estructuren en dos blocs: el bloc de valors pròpiament dit i el bloc de manifestacions valorals que concreten la manifestació que dels valors fan els joves d'avui.

L'entrevista es va enregistrar amb un magnetòfon, amb el previ consentiment dels entrevistats. A més de l'enregistrament de l'entrevista, l'entrevistador va omplir un full on consten, de manera molt esquemàtica, algunes dades identificadores de l'entrevistat així com alguns dels temes tractats a l'entrevista.

L'informe de la recerca

Presentació

L'estil en la redacció de l'informe és el "retrat narratiu", que és definit per Erickson (1989) com una representació viscuda del desenvolupament d'un esdeveniment de la vida quotidiana, en la qual les visions i els sons del que es va fer i el que es va dir es descriuen en la mateixa seqüència en què es produïren en el temps real. Això permet a qui llegeix la sensació d'estar presenciant l'escena.

La seqüenciació que hem seguit en el desenvolupament de la recerca es concreta en aquestes quatre fases:

- 1 - Preguntar ("interpel·lar respectuosament")
- 2 - Descobrir ("llegir entre línies")
- 3 - Analitzar ("esbrinar críticament")
- 4 - Interpretar ("inferir conclusions").

Per conèixer amb precisió els trets característics de l'Escola d'Infermeria i Fisioteràpia vam analitzar diferents documents, entre els quals hem de destacar l'ideari de Blanquerna, que ens mostra la seva fonamentació en els aspectes següents: la referència a l'Evangeli, l'herència cultural catalana, i la pedagogia humanística i personalitzada.

Entre les dimensions pròpies de l'home es troba l'ètica, que de fet és la que ens constitueix com a persones i ens ajuda a discer-

³ Estructura extreta a partir de les propostes d'AGUIRRE, S., *Entrevista y cuestionarios*, a AGUIRRE, A. (1995), op. cit., p. 175 i ss.

nir entre les accions correctes i incorrectes a la llum d'uns principis o valors. En aquest sentit, "l'objectiu de Blanquerna és doble: d'una banda, despertar la consciència moral de l'educand, per tal que analitzi quins són els seus valors i els seus referents morals. En segon lloc, Blanquerna vol ser un agent comunicador de valors cristians i personalistes. Però ho vol fer d'una manera crítica i dialogant amb ideologies agnòstiques o religiositats allunyades" (Torrallba: 1995).

Els valors en els joves estudiants d'Infermeria i Fisioteràpia de la Universitat Ramon Llull

Concepte de Valor: "és allò que tu consideres important"

"Entrevistador/a: - Què entendries tu per valor?"

Entrevistada: - És un concepte que portes interioritzat, que portes dins i que influeix en tot."

Hem parlat amb aquests joves respecte dels valors. Però no ens ha calgut establir-ne una definició inicial. Ens han parlat simplement d'allò que per a ells val, és a dir, del que per a ells és important. I així és com ha sortit la seva definició de valor.

Una definició que té components vivencials, fruit de l'experiència, de les emocions, de la història personal. També té components pedagògics, a partir de com se'ns ha educat, de la família, dels amics. I també el component de l'esforç personal, de la interiorització, de la reflexió. En definitiva, del que cadascun d'ells "creu".

"El valor és alguna cosa molt personal. Jo considero valors l'amistat, les relacions amb els altres, la solidaritat... Depèn molt de cadascú."

Aquest "depèn molt de cadascú" no necessàriament comporta un relativisme en els valors, sinó el reconeixement explícit de la situació personal de construcció de valors que estan vivint. Estan en moment de canvi, de visionar un futur incert que tot just comencen a construir. I viuen i accepten la diversitat. Exigeixen que se'ls accepti com a individus i com a persones. És per això que es mostren contraris a la generalització.

No els agrada la jerarquització de res, i menys d'allò que per a ells és important. No accepten, de manera general, una jerarquia de valors. "En comptes d'una escala de valors, jo en faria una rodona."

Les experiències viscudes en la relació amb persones properes, sobretot si han estat de patiment o de mort, els donen elements per valorar la seva pròpia vida i existència. Vegem-ne un exemple:

"Jo em repeteixo constantment que he d'aprofitar la vida, la valoro molt. S'ha de viure cada moment. Si només tinc una hora per

estudiar ho faig, però ben fet. Vaig començar a pensar així quan es va morir el meu avi, el van atropellar. (...) A partir d'aquell moment em vaig dir que havia d'aprofitar la vida al màxim."

I aquest viure cada dia, cada moment, els dóna sentit a la vida mateixa. Els dóna ganes de viure amb profunditat, amb esperança. No pas amb resignació. Ens ha sorprès la vitalitat i la il·lusió que aquests joves exposen en les converses que hem mantingut. No es conformen amb el que tenen. No accepten tan sols el que la vida els ha donat. Treballen els talents que tenen amb la intenció de fer-se persones per estar al servei dels altres. Certament, però, ens trobem davant d'una tipologia excepcional de joves.

Reconeixen, però, dificultats en el seu camí:

"Entrevistador: - Creus que hi ha una crisi de valors important a la nostra societat?"

Entrevistat: - Sí, és una guerra, és com un safari, és un 'campi qui pugui!' Cal anar saltant sots. I això que estem com a la caseta d'en Tarzan, dalt de l'arbre, i vivim bé dins del que podem. És molt difícil canviar això. En grups reduïts sí, però... només és possible si la gent és conscient. La gent és molt còmoda. Si la joventut surt ja amb uns valors dolents, els seus fills també sortiran malament. Canviar és un procés lent. Ara, de cop, les coses no canviaran."

Ens ha satisfet força sentir algunes valoracions que feien els joves entrevistats de les mateixes entrevistes. Un d'ells ens va manifestar que feia temps que tenia ganes de poder parlar amb algú sobre valors, ja que sempre que li havien preguntat sobre aquest tema havia estat a través de qüestionaris, i mai no hi havia pogut dir la seva. I ara va tenir l'oportunitat d'esplaiar-se. També és gratificant, i una mostra del que valoren aquests joves, el comentari següent:

"Ecoltar i ser escoltat és molt important. De vegades ser escoltat és un luxe. Els qui no escolten els altres és perquè potser ells no se senten escoltats. I no escolten els altres perquè es volen sentir escoltats. (...) Es podria arreglar escoltant-nos tots una mica més. Amb el diàleg es poden fer moltes coses. Parlar i sentir sabem fer-ho tots, però escoltar..."

L'educació com a "base per anar per la vida"

"Entrevistador: - L'educació és important per a tu?"

Entrevistada: - Sí, entesa com a bones maneres i també com a base per anar per la vida."

Així entén una jove entrevistada l'educació. Amb poques paraules, però plenes de sentit, ens exposa que l'educació és el bagatge que duem a sobre, que ens fa actuar correctament i que sobretot ens ajuda a caminar per la vida. És una definició en movi-

ment. S'ancora en un passat, en el resultat de la sedimentació del que s'aprèn a la família i a l'escola. Posa els peus en el present, en cada passa que es fa que ens permet mirar cap endavant tot gaudint de l'aprenentatge rebut. I es projecta en un futur, en un anar per la vida contínuament creixent, omplint el sarró de l'experiència.

Per a aquests joves, però, el camí de l'educació no és un trajecte que es fa en solitari. Donen importància a l'equip, als acompanyants.

Entrevistador: - És important per a tu trobar un bon equip de treball?

Entrevistat: - Moltíssim. Un equip sempre fa millor la feina, dóna més seguretat. Uns fan el que no fa l'altre i es complementen. S'ha d'estar bé a la feina."

L'equip de treball dóna seguretat i és garantia de possibilitat de feina ben feta. És l'esperit i la pràctica de la complementarietat. I el que és més important, de l'estar a gust amb el que fas. Són conscients que l'ambient de treball és l'element clau per a una correcta millora i rendibilitat en la tasca de cada dia. Molts ens comenten la necessitat que experimenten de compartir els seus aprenentatges, i de com aquesta universitat, a través dels seminaris i dels grups de treball els ho facilita. Mostren el desig d'estar acompanyats en aquesta construcció de la "base per anar per la vida" que és l'educació.

Es valora la comprensió per l'esforç realitzat en la tasca de tot estudiant, per la dinàmica de les proves amb el saber o no saber, dels llistons comparatius que poden representar les avaluacions.

"En aquesta universitat van més de cara al tracte amb la persona. Vas a parlar amb els professors i de seguida et pregunten com han anat els exàmens (...) Val més la maduració de la persona que no pas la tècnica que et puguin ensenyar, i encara més en aquesta professió. És una professió supervocacional, i si no, no vals. Quan veig gent que ha entrat aquí de rebot, penso que estan perdent el temps."

Hi veuen clar que la motivació per la tasca futura que hauran de dur a terme és clau en el procés de la seva formació. I que el reconeixement d'aquest fet, de la implicació personal, és un element avaluatiu a tenir en compte. I com ha manifestat aquest alumne, sent corresposta aquesta necessitat. Els interessa que se'ls ensenyi bé i fort: "És important que et collin, perquè després rutlles més", però alhora necessiten la comprensió del fet que tenen il·lusió per practicar la infermeria o la fisioteràpia, que tenen "vocació".

Ahora els preocupa el creixent augment de la competitivitat, de la lluita per ser el millor a costa dels altres, sense llei i sense fre.

Volen la preparació professional, però sense lluita. Volen ser els millors en un marc de cooperació, no de competitivitat.

“Aquí a la universitat es comença a notar una mica la competitivitat. Hi ha gent que vol treure millor nota. Això crec que anirà a més. Jo ho considero negatiu. Pot tenir el seu factor positiu de cara a un major progrés, però de cara a les relacions personals és totalment negatiu. De vegades et deixen els apunts per compromís. Però aquestes coses depenen molt de les persones.”

L'esforç és personal, saben que ningú no els ho dona, i que no poden esperar que els altres s'esforcin per ells. Els guanys són a partir del que han invertit en ells mateixos, i això comporta sacrifici. I demanen responsabilitat en la tasca de la seva educació.

Un altre aspecte a destacar pel que fa a l'educació, és el reconeixement que els joves tenen al paper de la família com a institució educadora.

“La família és un valor molt important perquè és qui m'ha educat i estic en deute amb ells.”

El reconeixement de deute és important per part d'aquests joves. Molts d'ells ens manifestaven com valoren el fet que les seves famílies els estiguin pagant la matrícula, i l'esforç que per a ells això significa. És una relació de dependència afectiva que els provoca aquesta sensació de deute. Però és un deute viscut de manera agradable. Amb la intenció de superar-se mitjançant el seu rendiment personal. La millor redempció del deute saben, i manifesten, que és a través de l'evolució de la seva. Volen arribar a aconseguir que la seva família se senti orgullosa i satisfeta d'ells. És a dir, i parlant en termes econòmics, que reconeguin, per mitjà dels resultats, que han fet una bona inversió.

“Vaig triar aquests estudis perquè m'agrada el món de la salut i el contacte amb la gent”

La motivació que exposen a l'hora de triar els seus estudis ha resultat força interessant, i pensem que ens dona moltes pistes sobre el seu caràcter. Alguns veuen molt clarament el que volen fer i com han lluitat per aconseguir-ho.

Com un tret general, podríem dir que la majoria han triat aquestes professions per “vocació”. Però també trobem que el que més valoren de la seva professió és que els permet tenir tracte directe i continuat amb els malalts, cosa que altres professions dins de l'àmbit de la salut no ho faciliten. Els exemples que podem trobar referent a això al llarg de les nostres converses amb els estudiants són nombrosos, i a tall d'exemple un ens comenta:

“M'interessava molt el tracte amb la gent, però a Farmàcia tot era molt químic i molt laboratori, res semblant a una farmàcia.

Llavors una cosa relacionada amb el món sanitari i el tracte amb la gent podia ser Infermeria o Fisioteràpia. Vaig escollir l'última i estic encantada."

Per reforçar aquesta argumentació, molts alumnes critiquen el tracte tan fred que presenten alguns professionals en relació amb els malalts, aspecte que han pogut comprovar durant les pràctiques. "Em vaig desil.lusionar una mica amb les infermeres de l'hospital on vaig fer les pràctiques. Eren molt fredes."

Un tret personal que caracteritza a tots els estudiants entrevistats és la capacitat de tenir cura de l'altre, la "predisposició a escoltar" i el gran respecte que senten pels malalts.

La interacció professional-malalt es veu com una font de riquesa que beneficia tant el malalt com l'infermer o el fisioterapeuta. Aquesta idea queda representada per una de les frases que ens van dir: "M'agrada ajudar els altres, i no només pel fet que la gent t'ho agraeix molt, sinó perquè un mateix se sent molt bé."

Els estudiants d'aquesta Escola Universitària manifesten la seva il.lusió per exercir en el futur una professió que els ompli i doni sentit a la seva vida. Són conscients que en la seva pràctica professional hauran de tractar amb persones, i esperen que la seva relació amb els pacients els porti elements de creixement personal. Saben que el contacte amb el dolor i el patiment els provocarà sofriment. Però ho valoren, i per això critiquen de manera despietada els professionals amb manca d'"humanitat" que han trobat en alguns llocs de pràctiques.

Constatem també que Fisioteràpia i sobretot Infermeria segueixen essent estudis on hi ha majoria de dones. De fet, quan preguntàvem als nois sobre aquest assumpte, deien que reconeixien que aquestes professions són vistes per la societat com eminentment femenines, àdhuc reconeixien que molts dels seus amics s'havien estranyat de la seva elecció.

Els joves entrevistats se senten posseïdors de valors humans com el respecte, la responsabilitat i l'estimació, però són conscients que això no és suficient. Els cal una bona formació, però no solament tècnica, sinó també humana, malgrat que pensen que hi ha coses que no es poden ensenyar: "De vegades a una persona li pots donar il.lusió... i això no es pot ensenyar."

"Sense família (i amics)... uf!: sentir-se sol"

"Els amics són aquells que encara que no els veus durant molt de temps, quan els tornes a veure continua tot igual, i també són aquells que quan un dia estàs fet pols els pot trucar per quedar i xerrar una estona. Els amics no són només aquells amb els quals surts de festa."

Hi ha una distància evident entre els amics i els companys; els primers són pocs i no cal que et demostrin res ni t'exigeixin res, "en l'amistat no s'han de posar normes, has de ser tu mateix, tu mateixa", i encara una idea molt expressiva i autèntica: "Els amics no els tries sinó que et vénen, els descobreixes."

També és possible mantenir una bona relació d'amistat a distància i dir-se coses molt importants i íntimes: "M'escric amb una noia que fa dos o tres anys que no veig, de quan vaig anar a Irlanda. Ara se li ha mort la mare."

Comunicar-te amb els amics no és el mateix que fer-ho amb els pares, o amb el xicot o la xicota... són nivells diferents, cadascú té el seu paper, no se substitueixen mútuament: "Quan ets adolescent t'entra molta informació nova i ets dèbil i molt vulnerable. Hi ha d'haver algú que et vagi dient les coses i t'ajudi..."

En general, acostumen a situar pràcticament al mateix nivell la família i l'amistat, fent-ne unes matisacions molt concretes, ja que "la família no la pots triar i els amics sí."

Hi ha més d'un estudiant que tot i considerar la família com a molt important, reconeix que no la valora prou, sobretot els germans; el que sí expliciten com a molt positiu i que cal agrair sens dubte, és l'esforç econòmic dels pares perquè ells puguin estudiar, juntament amb la confiança, "el que et donen i el que tu els dones. La comunicació".

Tots coincideixen a afirmar que els amics sempre són pocs i els companys i coneguts molts més (aquí podríem dir, seguint Josep Pla, que encara s'hi poden afegir els saludats, encara més nombrosos, i dels quals sovint ni en coneixem el nom). Heus ací algunes de les distincions més explícites fetes per ells, entre coneguts, amics i familiars:

"Els coneguts no són per demanar ajut, perquè no ho faran ni sabran com fer-ho. Els amics sí."

"La família és molt important. També els amics, però és difícil tenir bons amics. Els familiars, en canvi, sempre els tens. Si tens un problema molt greu els amics et poden fallar, però els familiars no ho crec. (...) Els pares es preocupen pel meu futur."

Força vegades surt la convicció que la família és una de les coses més importants en la seva vida, malgrat que hi pugui haver dificultats de comunicació, de relació, d'entesa... ja que tant la família com els amics són els qui t'ajuden de debò quan estàs malament i, com que t'estimen, et poden corregir el que no funciona del tot bé, o gens bé. L'autèntica amistat no és cosa de dies, sinó d'anys; en moltes ocasions els veritables amics són els de quan eren petits, i, a vegades, els pares dels amics són amics dels pares.

Resulta interessant la constatació que "l'amistat no és una elecció, es va fent amb el temps". Aquesta afirmació es podria interpretar una mica escèpticament des del punt de vista de la llibertat, com si els amics no es poguessin triar. Una altra opció fóra pensar que l'amistat no és un fet "ràpid", quelcom "per a ser utilitzat" i després llençat o abandonat quan ja n'has tret tot el suc, sinó un procés llarg, un camí ple de compensacions mútues, plaers deliciosos, confidències compartides, tristors acompanyades... que tan sols els temps pot forjar i donar-hi sentit.

"Per a trobar una amiga necessito molt de temps. Sóc bastant exigent. Puc acabar de conèixer una persona i anar amb ella a prendre alguna cosa, però no és un amic."

Malgrat la gran importància que es dóna a l'amistat, als amics, alguna vegada s'explicita la necessitat d'estar sol/a amb un/a mateix/a. El que diuen els amics no sempre és allò que consideren correcte, sinó que més aviat actuen d'acord amb el que ells mateixos pensen. D'aquí en poden fer una lectura positiva: llibertat interna, manca de prejudicis, no manipulació, maduresa psíquica...

Poques vegades s'identifica l'amistat amb l'amor, encara que més d'un estudiant que no té parella ho fa, matisant que en l'amor potser es mostra quelcom més: en l'amor, l'"altre" sempre és el punt de referència. Es dóna sense condicions.

És important constatar el relleu que es dóna a l'amistat i a la família quan tens problemes o, al contrari, quan ets feliç. Sembla que aquestes dues posicions extremes siguin les més adients per a conrear l'estimació i l'amistat amb profunditat, en un pla íntim. Del present, sembla que n'interessa més el fer que el ser, es dialoga i es parla sobre el que passa, el que es fa, i poc sobre el que sóc. Alguns dels nostres joves, per no dir la gran majoria d'ells, estan submergits en l'anomenada "cultura del fer" més que no pas en la "cultura del ser": "Amb els amics parlem de coses pràctiques, de la vida de cada dia... hi ha molta confiança." No veiem, però, aquest segment de jovent inserit o "enganxat" en la "cultura del tenir".

"Per a mi el sexe i l'amor van junts"

Per a aquests joves estudiants generalment el sexe s'entén com a vehicle de l'amor, però tan sols mentre aquest existeix. No creuen majoritàriament en l'amor com un efecte secundari del sexe, sinó que el sexe el veuen com a "mitjà per a expressar l'experiència d'aquest esperit de fusió total i definitiu anomenat amor" (Frankl, 1946).

El sexe, per tant, no es considera un valor; simplement l'integren en el món de la parella i gairebé sempre dins l'amor.

"Abans cal afecte; si no, és tan buit... em seria impossible. No ho puc entendre... per mi el sexe no té entitat pròpia."

Aquesta valoració explícita de l'amor en la majoria dels entrevistats, no exclou el fet que considerin vàlides i justificades les relacions sexuals fora del matrimoni, especialment si van orientades cap aquest. Lligada amb el sexe i l'amor es parla a vegades de fidelitat: "Això de les "banyes" ho trobo una bestiesa. Abans de fer-ho tallaria amb ells..." En una relació de parella es valora, a més de la fidelitat, la confiança, el poder explicar-ho tot, el saber que no et fallarà l'altre.

"Pot existir el sexe pel sexe. Ho respecto però no ho faria. (...) Per mi el sexe i l'amor haurien d'anar junts"; a la "pràctica" s'afirma majoritàriament que no es tindrien relacions sexuals amb una persona sense amor... "Jo sóc molt conservador, per mi el sexe i l'amor van junts, no es poden separar. Sóc incapaç de demanar 'rotllo' a una noia a la discoteca."

Molts dels joves entrevistats estan enamorats i tenen parella. A la pregunta "Quin lloc ocupa l'amor a la teva vida ja que tens parella?", la resposta és aquesta:

"És important però no estic ofuscada per l'amor. Això no vol dir que no estigui enamorada. Sóc com sóc i no canviaré. No es pot dir mai però... Estic amb ell perquè tenim coses en comú i és molt bona persona."

En algun cas, malgrat haver tingut parella durant uns anys i ara no, se segueix valorant l'amor com quelcom molt important. També es matisa alguna vegada que la seva importància no rau en el sentit de formar una família i casar-se, sinó en el fet que t'agradi una altra persona i puguis compartir coses amb ella.

És una mica sorprenent una afirmació que expressa el convenciment que l'amor és important, però en segon terme:

"Primer és sentir-se bé amb un mateix, estar bé amb les persones, i en segon terme sentir-te estimat, evidentment. Això dins de la família, ja ho tens. Si tens una família i uns amics, ja et pots sentir estimat i acceptat per algú."

"Sé discutir respectant i tolerant els altres"

Aquests joves tenen una clara percepció del fet que la imatge d'uns quants -en general, negativa- marca i etiqueta globalment a tots, i queda força palès, en general, que no s'hi rebel·len. És com si hi hagués una "resignació" implícita i una manca d'esforç per trencar aquesta visió, que en el fons troben injusta però que alhora entenen que es tingui.

"S'ha de saber tolerar l'altra gent. Valoro molt la tolerància. S'ha de ser respectuós, sobretot en la religió." En algun moment

s'expressa preocupació per la manca de respecte i tolerància respecte a vivències molt íntimes, en aquest cas, per exemple, la religiosa.

Un dels temes "estrella" de la tolerància i el respecte és, sens dubte, el tema del racisme, que valoren com a "contravalor" de manera totalment clara i unànime: "És important tenir respecte i escoltar la gent, no com els *skins*. Aquesta gent racista penso que no té personalitat, fan el que diu un, jo no li trobo sentit...A mi els magrebins no em molesten mentre em deixin viure. (...) No tinc amics que siguin racistes. (...). És difícil fer canviar la manera de pensar d'una persona."

Davant de fets com els *skins* s'evidencia preocupació pel tema, i hi queden més o menys implícites les preguntes: es pot ser tolerant amb els intolerants? Quan es podria justificar l'existència del que podríem anomenar "el dret a la intolerància"? Heus ací algunes possibles respostes, per a ésser valorades i contrastades: quan està en joc la llibertat o la vida digna i com a element contenedor del fanatisme; no deixa de ser una trista veritat que cada vegada és més freqüent remetre'ns a la tolerància per justificar el presumpte dret dels fanàtics a actuar com a tals. En aquest sentit reproduïm unes paraules molt "expressives" d'una estudiant:

"Jo miro el respecte per la persona... (...) Hi ha un noi al País Basc que em deia que l'ETA és una guerra, i que en una guerra mor gent. Però et pares a pensar i dius... a mi no m'ensarrones, no em convences, si a tu t'han menjat el coco..., t'estàs autodefensant... El dia que matin al seu pare ja veurem el que pensa..."

Hi ha una persona que no dubta a sincerar-se amb la investigadora, malgrat que sàpiga que la seva opinió pot ser considerada poc "lloable" èticament parlant. Un cop més s'evidencia la franquesa en l'opinió:

"Si vols que sigui sincera, de vegades penso que sóc una mica racista. Hi ha coses que no les podré suportar mai. Per exemple els musulmans: el tracte que tenen amb la dona. Em posa molt nerviosa. Són temes culturals però molt difícils. (...) Seria difícil que jo em casés amb un negre o un musulmà."

És important esmentar la distinció que fan els joves entre respecte i tolerància; el primer sempre és considerat important, mentre que la tolerància queda com de segona categoria...

"Toleres segons què. No t'has de conformar amb tot el que et donen. Un assassinat? És clar que no el tolero, però no faria pagar amb la mateixa moneda. Estic en contra de la pena de mort. Potser si em toqués de prop pensaria diferent. És difícil dir-ho, però ho trobo una mica salvatge. Quan hi ha sentiments pel mig és molt difícil."

Sembla que mai res no pugui excusar la manca de respecte, mentre que s'admet obertament que hi pot haver circumstàncies que justifiquin el dret a la intolerància, com ara el terrorisme, el racisme, la guerra, el nacionalisme exloent, el fonamentalisme polític i religiós, i globalitzant tot això dit, la negació dels drets humans fonamentals.

Parlant de l'homosexualitat, els joves demostren una maduresa carregada de respecte que molts adults haurien d'envejar: "Cadascú és com és. Si a la meva colla hi hagués algú que ho fos, no crec que hi hagués cap problema a explicar-ho, hi ha prou confiança. No crec que ningú tingués problemes per acceptar-ho. Ho entendria perfectament."

Constatem com ho podríem explicar, acceptar i entendre, no pas poc, certament! Fins i tot algun jove manifesta obertament la seva indignació pels acudits de mal gust i pel que es diu i com es diu sobre les persones homosexuals: "Un malalt de SIDA segur que es planteja moltes coses.(...) A la societat hi ha tants prejudicis, en tot, no només en races sinó també en classes socials."

L'intolerant sempre és aquell -o aquella- que acostuma a simplificar en excés, sense percebre la complexitat i la riquesa dels matisos d'una persona, d'una situació... també li agrada absolutitzar les seves veritats parcials i imposar allò que creu personalment més vàlid. I això els joves saben que no és admissible, que és negatiu, i que no és cap ideal... tot i admetent que a vegades la realitat no coincideix amb l'horitzó valoratiu que hom voldria personalment assolir i compartir.

Un perill no massa explicitat, però real, és que la tolerància pugui arribar a esdevenir sinònim d'indiferència. Quan? Com? La resposta resta oberta a tots, joves i no tan joves.

"Les persones no som lliures, però hem de ser responsables"

Per a aquests joves és agradable ser lliure, i interessant, però té el seu risc, té un preu, el de la maduresa i la responsabilitat, valor copsat com a molt important pels joves estudiants: "No copiaria en un examen perquè jo estudio per treballar i no estudio per estudiar, perquè sí." Malgrat l'acceptació d'un error, tothom es pot equivocar, hi ha un acord unànim: "En infermeria s'ha de ser responsable." La responsabilitat és una actitud positiva davant un mateix, els altres i l'entorn, que possibilita la maduresa personal en totes les dimensions, i, d'una manera especial, en l'aspecte ètic.

Per part dels joves estudiants, es menysprea el fet de dependre dels altres i alhora el fet que els altres depenguin d'un. Ara bé, no per això deixa d'agradar donar i donar-se als altres i rebre "coses" dels qui ens envolten. Un dels entorns que més potencia la respon-

sabilitat personal és el treball, i és vist com un privilegi poder treballar en una cosa que t'agradi. La seva resposta responsable es dona especialment davant les necessitats de les altres persones; i tant infermeria com fisioteràpia són marcs idonis per a desenvolupar el sentit de l'ajuda i l'acompanyament on la responsabilitat i la llibertat tenen un gran paper.

Un lleuger escepticisme s'entreveu a l'hora de parlar de llibertat: "Jo no crec que siguem lliures. La societat ja et marca unes lleis. No podem ser com animals, ens hem de regir per unes normes per poder arribar a alguna cosa."

Una noia manifesta el seu parer dient que hi ha una irresponsabilitat molt gran per part d'alguns joves. Ens movem en el terreny de la conducció, de la seguretat pròpia i dels altres. No sempre l'afirmació ara sóc responsable és tan contundent i ferma, hi ha també el desig, l'intent, el gest que vol apropar-se al valor, a l'ideal: "Intento ser responsable. De vegades no ho sóc gaire potser perquè sóc molt jove, per les ganes de divertir-me i fer coses..., però intento ser-ho."

Els costa definir i explicar el concepte "llibertat", el posarien entre interrogants. Malgrat que et puguis sentir lliure, ells manifesten que mai no ho seràs del tot, sempre vius pressionat per molts factors condicionants: "Si un és responsable d'un mateix llavors fa les coses lliurement, fas el que tu penses que has de fer. Però hi ha coses que encara que vulguis no les podràs fer, per la societat o pel que sigui. Hi ha limitacions. Tenim força llibertat però està condicionada. A l'hora d'aplicar-la sempre hi ha limitacions."

La connexió entre llibertat i responsabilitat és força clara per als nostres joves, especialment quan afirmen que "no per ser responsable deixes de ser lliure". Al contrari del que hom pensa normalment, potser som lliures perquè primer som responsables, i no a l'inrevés.

Els joves responsables donen raons coherents del perquè de les seves accions. Assumeixen el risc de les seves decisions personals, conscients dels possibles efectes de les seves accions. Tenen seguretat en ells mateixos perquè alhora són conscients de les seves limitacions.

"A les eleccions vaig a votar, però la política no m'interessa"

Com una idea general són molts els qui manifesten que no saben a quin partit votar, però que aniran a fer-ho perquè, "si no, després no ens podrem queixar". Extrapolant, es podria resumir amb aquesta màxima: s'ha d'anar a votar malgrat que no se sàpiga que. Es viu el vot només com una obligació i no pas com un dret.

La majoria dels entrevistats voten, i el problema és que no saben què votar: "En el fons veig tots els partits iguals". La qüestió de què votar, és a dir, de definició político-ideològica, ve marcada per un seguit de paràmetres que queden reflectits en les entrevistes:

- En tots els casos sembla que la família té un paper molt important a l'hora de definir el vot. Aquesta influència es recull en dos sentits:

a) per oposició: respon al tòpic clàssic referit als joves segons el qual per afirmar la seva personalitat es comporten justament de la manera contrària a la que els seus pares voldrien. "A casa meva diuen que sóc l'ovella negra perquè jo sóc d'esquerres."

b) per consonància: alguns exposen la seva seguretat com a reconeixement de manca d'informació o d'immaduresa, i per això no dubten a demanar opinions a qui creuen adequat per a donar-les: "Sempre demano l'opinió dels meus pares i voto com ells."

Els amics, en canvi, no hi tenen un paper decisiu, ja que sembla que entre el grup d'iguals no es parla gaire de política, ni tan sols en campanya electoral.

- La informació dels *mass-media*, sobretot de la televisió és viscuda com l'única font per conèixer les intencions dels diversos partits: "Escolto els debats que fan per televisió, malgrat que són massa pesats i, a més, no fan que insultar-se."

Es valora la imatge que els polítics donen per la televisió i no el contingut dels programes que exposen, sovint de forma molt crítica.

- La majoria dels estudiants entrevistats són catalans, i molts s'identifiquen, en diferents graus, amb un projecte nacionalista, és a dir, que reculli l'especificitat catalana davant l'Estat espanyol: "Voto un partit catalanista."

Es detecta el pols entre el mundialisme i el nacionalisme: conceptes com sobirania nacional estan afectats per la situació d'interdependència (ex. la Comunitat Econòmica Europea), i paradoxalment hi ha hagut un augment del sentit nacionalista com a necessitat de preservar els trets d'identitat.

- Es distingeix una posició en contra de la dreta: "No vull que guanyi la dreta." "Encara no sé què votaré, però esquerres segur."

Aquesta qüestió sembla respondre a la idea de reformisme i justícia social, unida de manera tradicional a l'àmbit polític de l'esquerra.

- El tipus de comici electoral és un altre dels factors que decideix el vot. Sembla que veuen molt clar que no és el mateix votar per a les generals, per a les autonòmiques o per a les municipals: "Jo voto diferent segons les eleccions que siguin."

Sembla que no es vota tant per ideologia com pel que segons el seu parer interessa més al país, o a l'ajuntament concret.

Aquest panorama recull un dels fets que caracteritza la post-modernitat, ens referim al desencís polític i la renúncia a les utopies socials. La caiguda de les utopies ha donat pas, com assenyala Renau (1989), a la cultura de l'individualisme que es refugia en la vida privada i en el consum com a màxima expressió de la subjectivitat.

Però, al costat de l'absència d'utopies: "jo no crec en les utopies", conviuen altres posicions recollides en els joves que pensen poder canviar el seu món a partir de llur professió, de la participació en el voluntariat o de la lluita per temes puntuals.

El voluntarisme està present en molts dels joves els quals hem entrevistat. Un gran nombre d'ells ha participat o participa en organitzacions amb fins humanitaris. Aquesta participació altruista no és viscuda per la majoria com un element de canvi social, sinó com un element de formació personal: "Sóc socorrista. No ho faig només per ajudar, també és una necessitat meua."

Manifesten interès, i fins i tot passió, pels temes següents:

El respecte per la gent gran: Es dóna la circumstància que molts alumnes, sobretot de fisioteràpia, van fer les pràctiques en un geriàtric o bé en sales on hi havia una majoria de població de la tercera edat. Manifesten que no entenen les famílies que els abandonen, i que en el fons és una qüestió d'egoisme. Valoren l'experiència que posseeixen, i sobretot diuen que se senten feliços de treballar amb ells perquè agraeixen moltíssim les atencions i la companyia. Es tracta d'un col·lectiu força incomprès, la qual cosa potser fa que se sentin identificats amb ells.

L'ecologisme: Entre els elements humans que pertorben l'equilibri natural de la terra, i que són objectes de preocupació dels joves actuals, destaquen: el creixement de consum d'energia, l'augment d'espais improductius, les grans construccions artificials, la circulació d'elements contaminants, els residus de l'activitat domèstica i industrial, la contaminació radioactiva i la desforestació de grans masses de boscos. Una de les entrevistades diu: "He col·laborat en campanyes diverses: contra la construcció d'una incineradora, contra les proves nuclears de l'atol·ló de Mururoa, contra el Mc Donald's..."

És remarcable el fet que els joves que no viuen a ciutat són més bel·ligerants en aquest terreny, potser perquè veuen més de prop les transformacions del seu entorn natural i temen que perilli tot allò que tant estimen.

La justícia: La justícia és viscuda com una necessitat lligada a la vida en societat. Les persones naixem lliures i, precisament per

mantenir aquesta autodeterminació, és necessari l'establiment d'unes normes o lleis reguladores de la conducta. La justícia ha de vetllar per aquest respecte.

En general els nostres joves manifesten preocupacions per temes molt concrets:

a) la violència: al llarg de les entrevistes mantingudes hem detectat la preocupació pel que ells anomenen "creixement de la violència". Sobre això podríem diferenciar dos subapartats:

1) delictes comuns:

així, en preguntar a una noia sobre allò que la preocupa més i que la posa més nerviosa, contesta:

"La violència. L'altre dia parlava amb unes amigues de si havia de dur esprai a la bossa, de tècniques per si ens violaven, per si ens atracaven... Jo mai no he tingut cap problema... Visc a les Corts... però hi fa tantes coses... tants *quién sabe dónde?*... allò de les nenes d'Alcàsser em va fer plorar."

Analitzant aquestes frases, que a més són força representatives, podem observar l'aparició de dos elements molt importants, que són, la influència de la televisió i sobretot dels *reality show* i les diferències que es fan en funció de si es viu a Barcelona o en un poble, i dintre de Barcelona segons el barri.

2) el terrorisme:

"No es pot arribar a aquests extrems per voler aconseguir alguna cosa. Estan (els terroristes) jugant amb la vida d'altres persones i no és just."

Afirmacions d'aquest tipus estarien en consonància amb les indicacions d'E. Kant: "No utilitzis als altres mai com un mitjà." Hem pogut recollir una sensació d'impotència davant el fenomen terrorista: "Hi ha moltes manifestacions però no serveixin de res."

La discussió sobre la pena de mort ha sortit inevitablement de manera espontània, sense que aquesta fos mai una qüestió plantejada pels investigadors. La posició general és estar-hi en contra: "Pena de mort no, perquè és rebaixar-se a la seva alçada i tampoc no és això... Potser caldria reestructurar les presons", malgrat que hi ha alguns interlocutors clarament a favor.

b) les injustícies: moltes vegades es queixen que són tractats injustament pels seus pares, pels professors, etc.

El problema de la injustícia social hi surt de vegades, però sempre a partir de les seves pròpies vivències: la pobresa que veuen per alguns carrers de Barcelona o el treball d'alguns professors al Tercer Món. Normalment troben que cal primer atendre les necessitats del país i després les de fora.

"Primer m'agradaria que la gent del meu país tingués feina, i després ajudar als altres". "...en això potser sóc una mica insolidari, perquè no crec que s'hagin de fer campanyes pel Tercer Món quan en tenim un a casa."

En aquest sentit, estan responent a la mateixa línia de pensament que manifesten quan diuen que abans de solucionar grans problemes han de solucionar els seus propis i específics.

El rebuig al racisme o a moviments ultres ha estat una constant en totes les entrevistes, però en tot cas és un element que no es tracta amb profunditat.

c) La independència econòmica de les dones: en quasi totes les entrevistes fetes a dones surt la preocupació per no dependre del marit, manifesten que no són feministes però que si reivindiquen el dret a tenir una vida independent. Aquesta independència, en tots els casos, la lliguen en tots el casos a la possibilitat de tenir una feina:

"No m'agradaria ser només la dona del meu marit i la mare dels meus fills. Si no fas res més sembla que esperis la mort. No es tracta de viure més o menys, sinó de viure més intensament."

A tall de conclusió, per a aquest grup de joves, nascuts tots en democràcia, pot semblar que la paraula democràcia signifiqui només el mer acte d'anar a votar, però en realitat això és el menys important per a ells "Potser vosaltres ho valoreu més perquè heu passat una dictadura". La democràcia es significada com una forma de vida on s'ofereix oportunitats per satisfer les seves necessitats econòmiques, culturals, socials, estètiques, etc; es té llibertat (sempre emmarcada en el respecte a l'altre); i sobretot hi ha l'oportunitat de parlar (la comunicació és una peça clau).

El canvi social no vindria tant per l'ascensió al poder d'un partit o d'un altre, sinó per dues vies: a) el treball ben fet de cada dia "Penso que des de la meva professió puc fer un món millor", i b) la participació social activa en campanyes puntuals o en tasques de voluntariat. Des d'aquesta perspectiva no val la pena afiliar-se a cap partit polític, i no per "passotisme" sinó perquè la lluita política ha donat pas a la lluita social.

"Crec en Déu, però no vaig a missa"

Amb aquests mots una estudiant de fisioteràpia es defineix quan parla de la seva religiositat. I podem dir que aquest és un posicionament molt usual entre els entrevistats.

La religiositat, com a tema de conversa, ha aparegut a gairebé totes les entrevistes. Els alumnes es manifesten, en la seva majoria, creients. Però també, en la seva majoria, es manifesten no practicants. Tan sols alguns d'ells exposen obertament la seva pràctica

religiosa. I ho fan amb orgull. Hi ha a qui fins i tot li agrada de sorprendre els seus amics quan els explica que sí que va a missa els diumenges. "Que t'hi fan anar a casa? (a missa)", li pregunten a una jove que admet obertament la seva pràctica catòlica.

Hi ha, doncs, un reconeixement majoritari de la població jove entrevistada com a no practicant, i que els qui ho fan diuen sentir-se com a estranys entre els seus companys. Cal fer, però, una diferenciació entre els joves que diuen no practicar amb aquells que obertament es mostren contraris a l'estructura eclesial, com a jerarquia i com a institució.

"Jo crec en Déu però no en l'Església". Aquesta afirmació no comporta una negació de la pràctica religiosa, sinó un rebuig clar a l'Església com a jerarquia i com a institució. Es justifica la no-pràctica a partir de la no-acceptació d'una estructura que consideren caduca i contradictòria. Es podria dir que aquests joves, que estan acostumats a comprometre's, viuen amb estranyesa, a la seva pròpia pell, la incoherència de creure en un Déu amb el qui no es comprometen d'acord amb les pràctiques establertes per la comunitat de creients. Els joves necessiten viure allò que creuen més que els adults. I sovint són més vulnerables a les contradiccions, a les incoherències. Es troba normal i lògic que un pacifista sigui objector, altrament és incompreensible. I cadascun d'aquests joves té uns signes que els identifiquen i viuen un ritus que els fan sentir comunitat. És clar que els joves cristians, creients i practicants, han trobat també aquesta coherència en les seves vides. Però la majoria dels entrevistats, joves compromesos en àmbits de la vida social d'aquest país, manifesten una contradicció personal, pel que fa a la seva religiositat, que els fa cercar sortides i explicacions.

"No sé com explicar aquest tema de la religió. Per a mi existeix un Déu, però la forma d'arribar-hi no m'agrada com està muntada. Cadascú ha d'arribar a aquest Déu a la seva manera."

Les explicacions que necessiten passen per la recerca personal del camí idoni, el camí que jo em faig per ser coherent amb el que crec. Són conscients que són ells qui han de resoldre aquesta situació. I es manifesta a través de la recerca d'aquest camí personal. Existeix entre aquests joves el convenciment que el camí de solució als reptes de la vida passa per l'aclariment personal i pel compromís conseqüent. Les pràctiques han de ser coherents amb la vida. Altrament aquestes són hipocresia. Heus ací un testimoni clar i punyent: "L'Església és un gran negoci. No sé si Déu existeix, però m'agradaria pensar que sí perquè si no... viure, morir i ja està? Que trist! Déu diu: feu el bé entre vosaltres, estimeu-vos i ja està. Tot el que diu l'Església de més ho trobo un gran negoci. És un engany. L'altre

dia a l'hospital hi havia un capellà malalt de la sida (...). A fer punyetes!"

Un altre aspecte que es manifesta recurrent al llarg de les entrevistes és el de la confusió que manifesten pel que fa a què és en el que creuen. Un jove exposa de forma molt clara quan parla de si creu o no en Déu: "Segur que hi ha alguna cosa, però no sé el què." I fins i tot hi ha qui exposa que la religió i les seves pràctiques formen ja part de la nostra tradició cultural: "No em molesta (la religió), però està absent de la meua vida. Jo no he fet la comunió. De vegades em fa ràbia perquè penso que aquestes coses també són cultura, però... ho respecto. No m'agradaria que m'hi forcessin."

La majoria d'ells diuen que han gaudit d'una educació cristiana, i que és a l'escola on han rebut els aprenentatges referents a la fe cristiana. Hi ha un fet important a tenir en compte: els pocs joves que es manifesten creients i practicants exposen que la pràctica religiosa els ve de la família. És clar que per als joves l'ambient pot ser determinant per a la continuïtat o no d'una pràctica religiosa assolida a la família. La vivència de la fe necessita el compromís, com ja hem esmentat. I aquest ha de ser coherent. Al jove li cal un ambient on la seva fe pugui ser viscuda sense una necessitat de justificació constant, sense una necessitat d'explicació a d'altres joves de suposades contradiccions.

Els joves, però, saben que la fe és quelcom important en la vida d'una persona. I ho experimenten en molts altres camps de la seva vivència. Aquest jove, fins i tot, exposa la seva enveja o admiració per la gent que creu: "No, jo crec que no (sóc creient). Penso que la gent que hi creu té un valor molt important, els pot ajudar molt. El creient quan té un problema el sap portar millor, li és més fàcil sortir-se'n. Per això molta gent quan es troba amb problemes greus comença a creure".

Però ell mateix exposa al final de la frase el concepte utilitarista que per a molts d'ells té la fe i la religiositat. Aquest encara ho exposa més clar: "Potser diré una cosa massa forta, però crec que la religió és una creació de la persona, una manera de no sentir-te responsable del que fas i del que et passa. Creure en Déu és fer-te la vida més fàcil, saber que no estàs sol, és com no voler enfrontar-te a les coses tu sol. La religió és una creació de l'home per fer-te la vida més fàcil. Penso que és una actitud còmoda. Tothom és responsable del que fa."

Sembla que per a aquest jove fe i irresponsabilitat siguin gairebé sinònims. Ser creient comporta fer més fàcil la vida. Reconeix que la fe dóna respostes i que aquestes, segons el seu parer fan la vida més fàcil. I com que això no és possible, la conclusió és que la

religió és un invent de l'home. Considerem que aquest és un punt clau del problema pel que fa al sentiment religiós que experimenten els joves. La necessitat de cercar respostes pressuposa dificultat. Tot el que faciliti les coses, tot el que no comporti problemes, maldecaps, és clar que és quelcom per no sentir-nos responsables. No poden assumir el mal, no poden assumir la irresponsabilitat, i tampoc no poden assumir la incoherència. El món no és just. Aquesta és la seva gran evidència. I tot allò que vulgui fer-nos creure el contrari és fals, és com un sedant per a la nostra societat.

Considerem que és l'afany de compromís de molts d'aquests joves el que els porta a qüestionar la seva poca implicació amb el que creuen. Potser és el seu mateix afany de compromís que els duu a qüestionar la seva poca implicació amb el que creuen, i el seu altruisme allò que els porta a ajudar i comprendre els altres per sobre del que pugui dir qualsevol estructura eclesial. Darrera d'aquestes afirmacions s'amaga una juvenil rebel·lia que és llavor d'un clar potencial de compromís social. I per què no també d'un compromís eclesial?

Així mateix hi ha joves que manifesten la seva no religiositat. I de la manera més clara possible. "Per a mi la religió no té cap valor. No crec en Déu. Però respecto molt els altres en això i entenc que per a algú pugui ser molt important. Per a mi Déu és una cosa tan irreal que no veig que em pugui consolar. Sóc bastant realista."

Dir que la religió no té valor per a ell equival a reconèixer la inutilitat de la fe, en un primer nivell, i sobretot a acceptar que la vivència religiosa no pot arribar a consolar, ja que no forma part d'allò que jo valoro, d'allò que fa que em mogui, que vibri, que lluiti i que fins i tot comprometi la meua vida. I aquest desconsol es converteix en crua realitat per a aquest i per a molts altres joves. La realitat és el que està al nostre davant: el món hostil de cada dia. Si Déu no m'és útil, no em consola, i per tant no és real. Jo sí que sóc real, pensa aquest jove. I el que m'envolta també.

Un cop més ens adonem de la necessitat de treballar el compromís com a valor important per a ajudar els joves a trobar respostes, i fins i tot gratificacions personals, a molts dels problemes que es plantegen.

Conclusions

Els joves estudiants són conscients dels valors que tenen i com donen sentit a la seva vida, esdevenint un referent imprescindible a l'hora de decidir i actuar.

Ha esdevingut important conèixer les valoracions que els estudiants han fet de les entrevistes realitzades. Alguns d'ells han

manifestat obertament la necessitat que tenien de poder parlar amb algú sobre els seus valors, sense necessitat de respondre un qüestionari.

Les converses de l'equip investigador amb els joves estudiants han refermat mútuament la convicció que el valor és un concepte interioritzat que hom porta dins seu i que impregna totes les vivències i actuacions de l'ésser humà.

Abstract:

The mechanisms of ethical transformation have been accelerated and so the general debate on ethics has a vitality and social extension unknown so far. The current plurality of proposals keeps a constantly open forum on what is good for man and for human life together and what is not.

The novelty and main characteristic of the research we present here is the use of the ethnographical methodology for the fieldwork and the axiological research. The resulting contribution of this work may be highly relevant to the study of values among the young in the Catalan society.